

REDACCIÓ
Ripoll, 22, 2.

ADMINISTRACIÓ
Ripoll, 22, 2.

Se vent en tots los kioskos.

LA GRAMALLA.

Suscripció; Tres mesos quatre rals.

SETMANARI CATALA.

Dos quartos lo nombre.

LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

Sortirà tots los dissaptes.

SUMARI.

Conveniència de modificar lo reglament dels Jochs Florals; per J. R. y V.—Importancia de la literatura; per Joaquim Batet.—A la santíssima verge de Montserrat; per Antoni Molins y Cirera.—Los Comeners de Castella; per C. F. y C.—La guerra; per Angel Guimerá.—Teatres; per M.—La ciencia al alcans del poble; per Pere Aldavert.—Lo cavaller y la pastoreta; per Joan Lluch.—Anécdotas y curiositats literarias; per X.—Novas.—Xarada.—Solucions.—Correspondencia.

Sobre la conveniència de reformar los reglaments dels Jochs Florals.

Dotse anys han passat desde que las eminencias literarias que figuran en primera ratlla en nostra patriótica y ardua empresa de posar á la llengua catalana en lo lloch que li correspon, restauraren los Jochs Florals, anyal festa de la poesia, fundada per En Joan I l'aymador de la gentilesa, á la faisó de las que se celebravan en Provensa; y aquesta es l' hora de que fins avuy ningú haja pensat en reformar lo reglament de tant important associació, en lo punt que prest direm, quan en lo nostre criteri seria eminentment necessaria una reforma per los fruits que en lo esdevenidor podria reportar á nostra causa.

Nos referim als requisits necesaris pera atquirir lo títol de mestre en gay saber.

Si hé es cert que anys enrera se modificá algun tant lo reglament sobre 'l particular, no fou una reforma radical capás de deturar lo mal que sens dupte llavors ja 's preveya; ço es, disminuir tot lo posible lo nombre de mestres en gay saber, posant travas pera conseguir l' atquisició de dit títol, á fi de que los poetas que ab ell s' honressin, oferissen una garantia de llur capacitat pera usar tan honrós dictat.

A est efecte, se digué que axis com antes eran menester tres premis ja fossen ordinaris, ja extraordinaris pera obtenir lo títol de mestre, de llavors en devant aquets haguesen d' esser pressisament ordinaris, ó sia los oferts pel Consistori á las tres poesias que millor cantin la patria, la fé y l' amor.

Pocas foren encare, segons nostre modo de veurer, las restriccions que 's posaren pera guanyar un títol que, essent tant pompós ja de sí, pot atquirirse ab tanta facilitat.

Al fer á una persona mestre en alguna cosa, deu

tenir acreditat suficientment que sobresurt en tots los rams ó parts de que aquella cosa 's compon. Axis, al fer á un poeta mestre en gay saber, sembla que hauria de haver demostrat tenir bonas disposicions per tots los rams de la poesia, qualitat que avuy dia no s' ecsigeix, puix pot molt bé adquirirse dit títol sens haver guanyat los tres distints premis, com generalment sucseheix.

Mes de la manera que s' adjudican aquestos, tampoch podrian los mestres oferir las garantias de aptitut que dalt tenim apuntadas, encar que s' ecsijís aquell requisit.

La divisió que 's fá de la poesia segons canti los sentiments de la patria, de la fé ó del amor, no obeheix á cap regla poética, y per consegüent es molt fácil guanyar dos distints premis cantant un sol género de poesia.

Bastará per convensens de lo dit, obrir-lo tomo dels Jochs Florals de l' any passat, sens anar mes lluny, y comparar per exemple la poesia titolada *La gent de l' any vuit*, que guanyá l' englantina, ab la *«Montserrat»* premiada aquest any ab la flor natural, y veurem que ab dos d' un mateix autor, son si se 'ns permet la frase, talladas sobre un mateix patró, sent axis que tenen premis distints.

Per axó proposem nosaltres y 'ns sembla lo mes lògich, que 's repartissen los tres premis ordinaris prenent per norma la divisió de la poesia en descriptiva, narrativa y lírica; donantse á la primera la flor natural, á la segona l' englantina y á la tersa la viola d' or; divisió que obeheix mes á las reglas de l' art que la que actualment se segueix.

D' aquesta manera y posant la restricció de que 'l títol de mestre en gay saber no 's donés sino fins que 'l poeta hagués obtingut las tres distintas joyas, y que per esser poeta llorejat fos necessari esser tres vegadas mestre en gay saber, si hé es cert que no se obtindrian aytals títols ab tanta facilitat, en cambi, las personas que ab ells s' honressin podrian estar segurs de llur veritable geni de poeta per las diferentas classes de poesia que 's conexen.

Y ja que de reformas tractem, no dexarem la ploma sens demanar que s' honri un poch mes de lo que 's fá, als poetas que merexen una menció honorífica, puix cap classe de profit ne treu l' autor ja que queda oblidat lo seu nom é ignorada sa composició.

Esposadas están las ideas y s' acosta 'l jorn del nombrament del nou Consistori: si ellas poden ser profitosas y enaltir l' institució dels Jochs Florals, com creyem, á altres talents mes privilegiats que 'l nostre tocará llur realisació, mes consti de totas maneres si anem errats, que no 'ns guia cap mes interés que lo molt amor que portem á la parla de tants reys, trovadors y sabis, com diu lo Sr. Blanch en sa llorejada poesia *La veu de las ruinas*.

J. R. y V.

IMPORTANCIA DE LA LITERATURA.

VI.

COMPARANSA ENTRE LAS OBRAS POÉTICAS Y LAS PROSÁICAS.

Passarém á tractar de las composicions literarias baix lo punt de vista de las semblansas ó diferencias qu' entre ellas hi ha, puix que es necessari 'l distingirlas bé ans de ocuparnos ab detenció de cada una d' ellas en particular.

Notable es la diferencia que 's troba entre las obras poéticas y las prosáicas, per sas calitats caracteristicas, distingintse las primeras per ser son distintiu la bellesa, y las segonas la veritat, es á dir, la veritat científica en las obras didácticas, la práctica en las oratorias y la histórica en las composicions de historia.

Innecesari es advertir que no s' entent aquí que la veritat no 's pugua buscar en la poesia, ni que la prosa deu despreciar la bellesa, sino que aquella no es lo distintiu de la poesia, n exa de la prosa, y composicions prosáicas hi ha que res tenen de bellas y si de la bellesa usan, es per donar mes realament á la veritat.

L' oratoria que tanta semblansa te ab la poesia, en quan se serveix de las imátges y la emoció de sentiments y usa la bellesa com de carácter propi; á pesar d' axó se diferencian notablement, caracterizant á la oratoria son fi práctic, útil y per lo tant estrany al art, y la poesia com se dirigeix al sentiment, es mes contemplativa: la poesia y la oratoria poden tractar un mateix assumpte y desde 'l primer moment se veurá á la poesia mantenint la bellesa, y l' oratoria sempre anant per la indagació de la veritat práctica: y per fer veurer las diferencias y analogias que entre exas dos composicions s' h troban, es necessari recordar lo modo fácil é ingenios com Kant ho esplica, puix diu: que oratoria, (elocuencia) es l' art de donar á un exercissi serió del enteniment, lo carácter de un joch de la imaginació; y que la poesia es l' art de donar á un lliure joch de la imaginació, lo carácter de un exercissi serió del enteniment; y no oblidem tampoch á L' Harpe, que en lo mateix sentit diu, que quan se passa de la poesia á la elocuencia, es lo mateix que passar dels jochs de la infantesa á 'ls cuidados del home formal.

La composició que també se sembla molt a la poesia, és l'història, però s'hi distingeix d'aquella en quant la poesia busca l'ideal i l'història lo real: exa la veritat i presenta 'ls successos mes ó menos desenvolupats, mes sempre tal com passaren, y aquella presenta una unitat que 'l poeta s'hi concibeix y la subordina a totes las parts: en quant l'història, no desdenya cap pormenor y la poesia s'hi val no mes de 'ls que l'hi servexen.

En las obras mixtas ó didácticas se fa molt us de l'abstracció ó descomposició de 'ls elements dels objectes, de la que no poden escusarse ni l'història ni l'oratoria, puix l'orador se dirigeix al pensament y l'historiador descompon en sas obras las ideas generals sobre las causas dels fets, y sobre d'ells fa consideracions econòmiques, polítiques, etc. Al revés, la poesia, no abstraui, ni generalisa, sino que dirigeixse a sa triple naturalesa física, moral é intelectual, fa ideal lo existent representantlo complet y vivent.

A pesar d'axó existexen composicions entre las poètiques y las prosáicas que tenen certa afinitat y son las líricas y oratorias per una part y per altra las épicas é històriques.

La poesia lírica manifesta l'estat de l'ànima, es la poesia del sentiment, la poesia expansiva, la poesia subjectiva: l'oratoria per alcansar lo fi que s'hi proposa deu estar posseïda de grans ideas y entusiasmada per los sentiments que vol comunicar; si be la primera nos mostra de una manera mes marcada l'estat interior de nostra ànima en quan no te com l'oratoria una par objectiva.

Tan la poesia, lírica com la oratoria no tenen ordre següen son plan, com succeïx en lo drama y en la poesia épica, que solsament ab lo argument que s'hi vol desenvolupar ja s'hi te una idea de com ha de ocuparse de tot lo conjunt de la obra.

Ni una ni altra s'avenen ab la paraula morta ó escrita: la primera si be huy no s'cantava, lo ritme y simetria nos recordan son primer destino, axó es, nos provan que de si, es musical y la segona es verament declamada; puix en totes duas s'usa lo llenguatge oral y de tal modo en l'oratoria, que es un dels millors recursos de que fa us per persuadir.

Si be es cert que disposan de llibertat en lo plan, en l'ordre y en lo método, no es menos innegable que de molt diferent modo lo tractan. L'assumptu entusiasma 'l poeta, veu de una manera instintiva la marxa del pensament y 'l segueix; mes l'orador reflexiona 'l plan, s'arregla lo camí que ha de seguir, abstraui l'assumptu y despues lo revisteix ab la paraula. Per fi si 'l poeta líric y l'orador se valen de la viva veu, se diferencian en que lo primer canta, y 'l segon recita probant una veritat.

La història, la verdadera narració de fets te molta semblansa ab las composicions épicas, perque abdos presenten un cuadro animat y viu d'una época; mes no obstant se nota deseguida que la poesia épica s'ocupa principalment de alguna empresa de gran interès feta en forma poètica y la història buscant la veritat real, presenta 'ls fets tals com succeïren sens traurer ni afegir res, mentres la poesia épica altera 'ls fets si axí l'hi convé quedantse no mes ab los que brillo y forsa pegan dar á sa obra.

Son completament oposadas las composicions didácticas de las poètiques; las primeras se ficen en lo abstracte, las segonas en lo concret.

Es veritat que s'ha poetisat un poch la ciencia, mes sempre la part científica se veu amagada ab un vel en las composicions didácticas. Deu advertirse que del mateix modo que hi ha obras poètico-didácticas, tambe s' troban algunas de las científico-prosaicas que tenen analogia real ab las poètiques, com ho son per exemple, las descripcions de la naturalesa animada y pintoresca, pero científicas; las obras morals de las que son objecte l'home, y per fi certas consideracions científicas elevadas, ahont l'escritor observant las armonias entre 'ls resultats de la ciencia y del estudi de la naturalesa, s'els remonta á la adoració d'aquell que ab sa sola voluntat creá tot quant existeix.

JOAQUIM BATET.

A LA SANTÍSSIMA VERGE DE MONSERRAT.

Sub tuum praesidium confugimus.

Avúy que l'impietat, sobre la terra
Apar estendre sas negrecas alas;
Avúy qu' á nostre cor refreda 'l dupte,
Y l'hom' fá befa de la Iglesia santa:
Avúy qu' en son ergull l'home s' rebela
Y cara á cara ab Deu, brandeix sa espasa,
Y de María la pietat oblida,
Y ab verinosa llenga la mal fama:
Donáu al vent, oh cristians poetas,
De vostre amor las celestials esparsas;
¡Blasfemas veus fan tremolar la terra,
Del pol á pol fém ressonar l' *Hossanna!*

¡Oh Verge de amor, casta donzella

Mes hermosa que 'ls llirs de tas montanyas!
Jo t' am ab tot lo foch que 'l cor m' abrusa,
Com lo trist desterrat ayma á la patria.

¡Y cóm no aymarte jo, quant en mas penas
N' ets Tú lo meu conort y ma esperansa,
Quant desde mon bressol n' ets mare meva
L' estel que 'm guia en exa vall de llágrimas?

¡Y cóm no aymarte jo, si com la molsa
Tinch á tas rocas aferrada l' ànima,
Si al visitarte la derrera volta
Te vaig dexar un tros de mas entranyas?

Deixme pus, que devall ton mant jo puga
Ferm afrontar del temporal la ratxa,
Deixme pus, qu' un instant del mon m' oblide,
Y per volar al cel donme las alas...

¡Ay! quin goig desconegut l' ànima prova
Ta serra al trepitjar, ¡Verge adorada!
¡Cóm s' eleva la pensa al contemplarte,
Y bategant lo cor de amor s' inflama!

Exos altivols pichs que 'l cel nos mostran
Al endressar dret ells nostra mirada,
Exos casals de pau, santas hermitas,
Exos pòbles que apar baix teu s' amparan.

Est temple majestuós, preuada joya,
De la fael generació passada,
Est riu qu' ab sos remors sempre t' saluda,
O la mística veu de la campana;

Y 'l ferestech bramár de la tempesta
O l' eco misteriós de tas montanyas;
Lo cant del virolay, l' hermosa salve
Ab que la terra com los cels te alaba:

Tot parla al esperit ab veu no apresada,
Tot desperta de amor l' ardenta flama....
Fins l' incrédul, Senyora, al visitarte,
Ab fé se postra á tas divinas plantas.

Tant adorát ton nom es per la terra
Verge de Monserrat, que á ta morada
A pregarte han vingut travers dels segles
Desde 'l senzill pastor al gran monarca:

Prendas de son amor y ta bonesa
Son aquestos tresors y presentallas;
Monument fabricat per tot un poble
Y que á tot 'l univers ta gloria canta.

En va l' àngel del mal desde sa cova
Nos axorda ab sa veu enragullada,
En va fellons apóstols se desvetllan
Predicant nova fé per nostra patria;

Pus des que 'l Pescador de Galilea
En Barcino dexá ta imatge santa,
Tú n' ets dels catalans la rica Perla,
Tú de ma terra n' ets la Soberana.

¡Y cóm no, si tot temps fores María,
Lo clarejant estel de sa esperansa;
Si en sas tribulacions n' ets son refuji
Y de s' aymada llibertat n' ets l' arca?

Quant victoriós l' alarb tot ho rendia
¡Qui 'l va aturar al peu de tas montanyas?...
¡Qui de Fransa á las áligas altivas
Feu un jorn en lo Bruch ronser las alas?

¡Veni, oh nobles fills de Catalunya!
Obriu lo llibre d' or de nostra patria;
Y al recort d' aquell temps, tant rich de gloria,
Que passejant pel mon, sa imatge santa,

Delmavam als alarbs, rendiam regnes,
Y nostras lleys á tot lo mon donavam
Vostre cor sentireu batre de joya
Als vells segles girant vostra mirada.

—Lluny del dupte lo corch que' us atormenta,
Pus la fé es lo cresol de la nostra ànima:
De Sodoma y Gomorra la ruina
Per missatjers del cel profetisada.

Del poble d' Israel lo cautiveri
La mort de Farahó dintre las ayguas,
¡No' us fan temer de Deu l' ira terrible
Si sos carros de foch un jorn vos llansa?

¡Desperta, desperta, pus brilla encare
L' hermós estel de la divina gracia:
Y' abrigallats del mant de nostra Verge
Encar la tempestat pot ser bonansa!

Veni, veni en santa romería

á la casa payral de nostra patria,
Reblandiune del cor la dura escorxa
Ab lo rich manantial de vostras llágrimas.

Y al endressar ab ànima esmoguda
Vostres ulls á la Verge immaculada,
Banyats vos sentireu de fé novella
Revivint com las flors ab la rosada.

Y Tú, Verge de amor, casta donzella
Mes hermosa que 'ls llirs de tas montanyas;
D' aquell temps venturós tant rich de gloria
Fés novament brillar joyosa l' alba:

Pus des que 'l Pescador de Galilea
En Barcino dexá ta imatge santa,
Tú n' est dels catalans la rica Perla,
Y de s' aymada llibertat n' ets l' arca.

Antoni Molins y Sirera.

Los comuners de Castella.

Entronisat en Espanya Cárles I, grans poders s' mostraren descontentos d'esser governats per un príncep, que si bé n'era rey legitim, no obstant havia estat sempre á Alemanyia y de conseguint rebut una educació política alemana ben diferent de l' espanyola. L' eminent cardenal Jimenez de Cisneros, regent de Castella y polítich, sens cap dupte, dels mes entesos, tenia prevista aqueixa nova degrassia per l'Espanya, quan tantas vegadas havia reclamat al avi de Cárles, en Maximilià, emperadò d'Alemanyia, que l'enviés á Castella avans del temp en que devia esser coronat, á fi y afecte de que pogués conèixer 'ls vasalls que prompte tindria la ditxa de governar. Sas prechs no 'n foren escoltats y 'l príncep vingué al moment precis de sentarse al trono, y per mes desventura s' vexé privat dels sabis consells que poguera donarli 'l cardenal, puix qu' aqueix morí avans de tindre quela entrevista.

Axís que 'n fou proclamat rey de Castella, volgué entornarse á Alemanyia per coronarse emperadò d' aquet pays. Lo poble espanyol, representat per las Corts, acostumat á ferse respectar per sos reys, fou en aquesta ocasió ultrajet y ensanguentat en ira en contra del novell monarca que tan poch cas feya de la voluntat y furs dels seus subdits, se proposá ferli pagar car tal menyspreu de las lleys castellanas.

Com el rey necesitava diners per presentarse á Alemanyia ab la ostentassió ab que volia celebrar sa coronació d'emperadò, acudí á las Corts que li votesin una cantitat, convocantlas á Santiago de Galissia, quan n'era de costum y de dret reunirse á Castella. La ciutat de Toledo fou la que sense empatx doná á conèixer son disgust per aquesta falta de respecte als furs castellans. En Joan de Padilla que s' posá al frente dels descontents d' exa ciutat, escrigué á los demés de vot en Corts, perque unís 'ls comissionats de totes las ciutats, demanessin á n' el rey que no sortís d' Espanya, que s' obrissin Corts á Castella, que no fossin venuts los cárrechs públichs y no s' donessin als estrangers, que l' inquisició s' limités sols á lo referent al servey de Deu, que no s' oprimís á n' el poble y que s' administrés justicia, á quals peticions conveniren la major part de ciutats.

A pesar de la oposició y dels senyals de rebelió, las Corts s' obriren en primer d' abril de 1520 á Santiago. Son president espressá la necessitat del viatge del rey y de la cantitat per atendre als gastos consegüents. Uns diputats s' hi oposaren, altres digueren que no tenian facultats tan amplas, mes al cap de vall obtingué 'l rey lo que volia y s'embarcá cap á Alemanyia. Lo votar 'l subsidi y 'l mal recibiment donat á n' els representants de Toledo, aqueixa ciutat se presentá terminantment en rebelió.

Embarcat 'l rey, no hi hagué ja fré, que contingüés lo moviment popular; se sublevaren las ciutats, destituiren 'ls magistrats y empleats del govern real, y en son lloch crearen 'ls Diputats de la Comunitat. Estant al corrent lo rey de lo que passava á Espanya, volgué possá 'l remey que avans l'hi ha guera sigut suffisient, mes era tart; los ànimos estavan irritats y las diferents clases de la sossietat, que simpatisavan ab los comuners, 'ls ajudavan en tot y per tot. Comensada la lluyta 'l cardenal Adriá, regent que havia dexat Cárles avans d'anarse, volgué sofocar la sublevassió, mes sos soldats foren vensuts, y tingué que llisensiar las tropas reials, determinassió que envalentoná l'esprit dels descontents. Se formá la Junta Sancta, que prengué 'l mando al cardenal y Padilla presentantse á la Reyna Joana, obtingué son consentiment, qual resultat va ser regir la nació espanyola en representació d' ella y del monarca, la Junta.

Aquest fou 'l moment de mes poder dels comuners, puix que per totes parts eran ben vistos y rebuts; aquesta n' era tal vegada l' hora de lograr son objecte, si la falta de talent polítich per organisar la nació, no 'ls hagues inutilisat sas victorias. Son primer disbarat fou enemistarse ab la noblesa á causa d' haver pres á quelcuns nobles llurs privilegis y d' presentar la Sancta Junta 'l projecte de que á Castella fossin tots pecheros. Tals pretensions alarmaren la noblesa, la qual si bé s' veyá ofès son orgull per lo gran ascendent de que go

savan en Espanya 'ls empleats flamenchs, no obstant l' asustá mes 'l despotisme de molts, que 'l de un sol, y axis s' empassá á n' el partit del monarca.

Cárles nombrá dos co-regents al gran almirant En Fadrich Enriquez y al gran condestable de Castella En Inigo de Velasco, y capitá general al compte d' Haro, fill d' aquest últim. Los comuners interpretant á son favor las novas del rey, l' enviaren un llarch manifest, ple d' articles que estavan destinats á no permetrer que 'ls estrangers fossen atmesos en lo gubern, á cohartar la voluntat del monarca, á igualar los nobles ab la clase popular, á ordenar l' atministració de justisia, á contenir 'l Clero á certs límits y per fi, que Cárles sancionés tot lo fet per las Comunitats. Ben á las claras 'ns demostra aquest manifest l' esperit de llibertat que tenian las ciutats; mes la noblesa y 'l clero sentintse porjudicats ab sos interesos, desertá de la Lliga, á qui havia ajudat, mentres no volgué esta mes que la reforma de certs abusos, lo que fou de gran apoyo pel poder reyal y de gran pérdua per los comuners.

L' emperadó veyentse ajudat per la noblesa y 'l clero, no escoltá las pretensions de la Lliga, la cual montá un ecsércit de 20000 homens manats per En Pere de Giron, puix 'ls zels de quelcuns de la Confederació, robaren lo mando á Padilla y 'ls co-regents per sa part n' arreglaren un altre, menys numerós, pero mes aguerrit. En Giron se presentá á Villalpando que l' hi obrigué ses portes y Haro s' encaminá á Tordesillos ahont y havia la reyna y la Junta, apoderantse á costa de grans pérduas de la vila, de la reyna y quelcuns membres de la Junta. En Giron á Valladolid abandoná 'ls comuners y s' empassá als exércits reials; Padilla fou nombrat general de tots 'ls confederats; mes estaba faltat de recursos y no atrevintse á exigir contribucions á n' els pobles, determiná treurer l' or y pedreria de la catedral de Toledo. Entretant alguns nobles feren los posibles per una avinensa, mes 'ls comuners confiant ab son poder y á causa de rivalitat entre ells, no s' entengueren de rahons y Padilla mes valent que may, reuneix ses tropas y ataca á Torrelobaton y s' en fa amo. 'Ls regents ab son contingent empaytaren á Padilla, que pensant que 'l volian voltarlo en Torrelobaton, sortí de exa vila, perseguit per la cavalleria del compte d' Haro. Al arribar á Villalar 'ls comuners cansats per las fatigas de una marxa pesada no pogueren resistir per mes temps al enemich. S' espantaren, fugiren y En Padilla veyent que tot n' estava perdut s' llansá al combat buscantne una mort gloriosa. Mes la fortuna l' hi fou atversa, puix que haventli mort son cavall l' agafaren viu com també á n' els mes braus companys. Un consell de guerra aquella matexa nit condemná al suplici, á Padilla, Bravo y Maldonado. A los últims moments s' conduhiren serés y valents, mes sense orgull, y demostrant la fé ab que havian lluytat per la llibertat nacional.

El fi tragich de Padilla y 'l dispers tan complet de son ecsércit, senyalá la mort de la Lliga que veyentse impotent, unas ciutats envers de las altres obriren llurs portas. Sols Toledo alentada per la viuda d' En Padilla resistí las tropas dels regents: mes la causa n' era perduda y al cap d' un quan temps la viuda tingué ocasió de fugir, y Toledo, últim baluart dels comuners, quedá en poder dels regents.

Resumint, direm que si la Lliga no feu triuñar ses ideas á ningú deu culpar mes que á si matexa, á n' els matexo s ciutadans, que dividits en estats, no tingueren l' acert de pendrer una bandera comú, que donés forza y unitat á sos esforços y destruhís las rivalitats que tan fatals havian de ser á la causa per la que sacrificavan llurs vidas y bents. Si axis com encontraren forts capitans y entusiasmas soldats, haguesin tingut un gran polítich que hagues sabut dar homogeneitat á sas instilucions, de segü 'ls comuners haguieran obtingut victoria.—C. F. y C.

¡LA GUERRA!

Sentiu?... Esferehidas las concas, las montanyas
Llensan per timbas értigas sos ecos rebramants;
Tremola 'l mon, l' infern de sas entranyas
Escup á l' ampla terra sas máquinas estranyas
Lo cel se teny ab resplandors sangnants.
Sentiu? Donchs es la guerra; la malehida guerra
Qu' esten l' urpa carnívora devant la fas de Deu,
L' orgull fueitejan que 'ls cors aterra,
Mónstruo que pren la vida del llot de nostra terra
Y en mars de sang y plors vol fondre 'l peu.
Alsau los ulls; guayteune los monts y las planuras,
Pobles, ciutats magníficas, emmartelats castells
Rublerts ne son de varonils figuras,
Per tot arreu llampegan espasas y armaduras,
Per tot arreu llampegan los fusells.
Solcan l' espay las bombas, s' esvinsa la muralla,
Tronan ab veus fatídicas obusos y canons,
En pits de brau s' hostatja la metralla,
Tragant las fortalezas la terra se embadalla,
Carn estripant s' empaytan las legions.
Cauhen guerrers, per terra com feras s' abrahamon,
Venen caballs y trotan per sobre de llurs pits,
Ab dolls de sang las pradas s' assahonan,

Pobles y fortalezas las flamas empresonan,
Son ab fumera 'ls camps atapahits.
Apres la terra 's calma, lo sol á joch camina,
La boyra malfactora replega 'l bras del vent,
Poblan estels la glasa zafirina,
La lluna melancólica la terra n' il-lumina...
Ay Deu! ¡quant de condol! ¡quant de escarmet!
¡Per tot arreu cadavres! Las timbas y las planas
De son mantell de purpre ne llensan lo fator;...
Xisclan los corps de terras llunyandanas
Volatejant s' ajupen; planyivolos campanas
Umplen l' espay ab cantichs de dolor.
Ensá la jovenalla s' embrassa ab greu ternura,
Ne reben las fossanas cadávres apilats,
Gemegan los ferits plens d' amargura,
Plorant cercan las mares endins la sepultura
Los membres de sos fills desventurats.
Enllá burchs y masias son calsinadas brenyas,
Y encar gitan fumera los negres murallons;
Passan caballs botent d' áridas penyas
Arrossegant ferotges insólitas ensenyas,
Trossos de carn dels destres campeons.
Y 'l vent porta en sas alas frenética armonía
Y cantichs de victoria y crits dels guanyadors!
Cantau! cantau!... L' esglay de l' agonía
Ofega dintre l' ánima las veus de l' alegría,
Al flam de vostra gloria ofegant plors.
Cantau á n' exa gloria que du sangnant ropatge,
Qu' es l' odi y la venjansa, que te l' orgull per lley;
També 'n l' Africa ardent canta 'l salvatge
En torn de la foguera, en torn del vil carnatge
Hecatombe á la gloria de son rey.
¡La gloria! No es la gloria lo palau de la venjansa,
No es l' ira y la superbia; son fi es la germandat,
Sas armas son l' amor y l' amistansa,
Per sol no la llumenan focs fols de la matansa,
Torra son front lo sol de caritat.
En tant que nostras pradas trepitgin hosts guerreras,
En tant qu' un cor glatexi per la superbia encés,
Y 'ls homs s' empaytin com á bestias feras,
Y guerras y batallas nos sigan falagueras
No parlem de cultura ni progrés.
Quan tots alsém los brassos per darnos embrassadas
Y Deu ab las cadenas sangnadas per l' esclau
Vegi d' amor las ánimas lligadas,
Llavors la vera gloria traurá fermas brancadas,
L' humanitat tindrà un sol cor: ¡la pau!

A. GUIMERA.

TEATRES.

A no ser lo Espanyol poch son en esta setmana los que en sas varietats han cridat als barcelonesos al passex de Gracia.

Los del Tivoli y Camps han fet en esta lo que en la passada setmana. Lo del Prado sols en la nit del dijous pera benefici del barítono senyor Miquel, posá en escena la zarzuela, no feta aquest any, del senyor Gaztambide *La conquista de Madrid*. En ella se lluhiren á mes del benefissiat, las senyoras Cuaranta y Morera, y los senyors Beracochea, Tormo, Cubero y Miquel (D. Vicents.)

També 'l de Novetats en la nit del dimecres presentá una petita varietat en la funció dada per la societat *Liceo Barcelonés*, deguda esta en havé pres part en ella lo distingit pianista D. Teobaldo Power.

Sols l' Espanyol es lo que presenta varietats en las funcions y 'l que dexa pasar bé lo rato del vespra. En ell com saben nostres lectors, actua la companyia italiana que tan dignament dirigeix lo cav. Achille Mayeroni. No es posible dir ab la ploma lo que 's l' aytal companyia y la maestría que 's veu en tots los artistas que per are han pres part en las funcions que tenen dadas. La tragedia del senyor Alfieri *Saul* representada en la nit del estreno no dexá del tot satisfeta la concurrencia á causa de que dita obra porta sa sublimitat en la bellesa del vers, y per lo tant es fá difícil sa comprensió, quan se presenta devant de un públich que no compregui be l' idioma ab que está escrita, majorment quant esta obra pertany á altre época y á altra escala desterrada del teatre. Units aquets inconvenients al que 'l *Saul* de que 's tracta no es lo de la Biblia, bastaren pera que encare que la obra fou presentada ab tota la magnificencia y tot l' estudi que requereix per part de la companyia, especialment pel senyor Mayeroni, la concurrencia dexés lo teatre poch satisfeta, no dels actors que la re-

presentavan, pero sí de la obra que acabavan de veurer.

No fou axis en la nit del diumenje, en la que 's posá en escena lo magnífich drama del senyor Gualteri: *La forza della coscienza*. La escassa concurrencia que 's trobava en lo teatre, no sabiacom demostrar al senyor Mayeroni y demés parts que 'l secundavan, lo grau de aprobació ab que rebian la obra, cridantlos en mitx de bravos y de estrepitosos aplausos en la escena per tres ó quatre vegadas al final de cada acte.

Han sigut representadas á continuació las obras *Milton, ed el suo paradisso perduto*, *La státua di carne* en la que debutá la distingida actriu senyora Zerri-Grassi; *Il corsaro* y *Il supplizio di una donna*; sent en totas ellas molt aplaudits los artistas que hi prenen part.

Sentim que la concurrencia sigá tan escassa quant se tracta de una companyia com aquesta; molt mes quan recordem fa quatre dias molts fills de nostra patria que 's precian d' inteligents y de gust, rendian tribut umplint lo teatre á una companyia de mal anomenats artistas *los Bufos Arderius*.

M.

LA CIENCIA AL ALCANS DEL POBLE.

De quina manera s' obté la sal de las ayguas del mar.
—Per obtenir la sal, se poden empleyar dos métodos: lo método de la evaporació y 'l de la solidificació acompanyat del primer. Si s' usa 'l método de la evaporació, 's pot elevar l' aygua á grans alturas y desde aquestas obligarlas á escorrers pel llarch de cordas de cánem. D' aquesta manera 's facilita la desaparició de l' aygua, baix la forma del vapor y la sal cau al peu d' exas cordas.

A voltas l' aygua no ha desaparecut del tot y en aquest cas s' agafa la que corre de las cordas, ja molt concentrada, y per medi de calderas disposadas al objete, s' acaba de fer desapareixer l' aygua, quedant axis aislada la sal. Aquest medi de la evaporació s' empleya á vegadas directament.

També 's pot efectuar la evaporació, fent entrar l' aygua del mar en estanys disposats de manera que á una poca profunditat reunixin una gran extensió superficial. En aquest cas, los raigs del sol y 'l vent son los encarregats de rendir al home aquet maravellós producte de la naturalesa.

Lo segon método d' obtenció es la congelació del líquit que la manté disolta. Si 's posa á congelar l' aygua salada, lo glas que 's forma está esclusivament format per l' aygua pura, sens que continga la mes petita proporció de sal. Separant axis las capas de gel que 's vagin formant, cada volta s' obté més concentrat lo líquit fins y á tan que per medi de una senzilla ebullició ó per medi de l' evaporació natural s' obté sal.

Lo primer método es usat en los paysos calents, tals com Espanya, Italia, etc. Lo segon, sols s' usa en los paysos molt frets.

Lo Cavaller y la Pastoreta.

Lo cavaller.—Que fas tota sola
en mitx del brancatje,
de amor bella imatge
prenda del meu cor.
Dom la ma, la ma
que jo t' ajudaré
y te abastaré
cireretas de or.
Vull dirte cosetas
de mon pit sortidas,
que per tú sentidas
te faran palpar:

Oh cuita, nineta,
nina la del meu cor
si no vols de amon
fer m' arma penar.

La pastoreta.—Opulent cavaller,
no desitjeu per Deu
ferne de mi menyspreu,
que l' honra es ma gloria.

So pobre y honrada
y sola en la terra,
si 'm voleu fer guerra
no tindreu victoria.

Vos ne sou ciudadá
y jo de montanya
jo dormo en cabanya
y vos en richs palaus:

Aneu 'n hora mala
á la ciutat aneu
que allí hi trobareu
minfas dels ulls blaus.

Lo cavaller.—Hermosa pastora
joyas y riquesas
y altres grandesas
ab mí not faltarán.

Oh nina, nineta
tú serás marquesa
d' antigua noblesa,
de avuy en devant.

Nina seductora
prenda del meu cort,
per tú jo estich mort,
dexa los bons anyells.

¡Oh! segueixme, hermosa,
ara n' ets pastora
y serás senyora
de mos palaus bells.

La pastoreta.—¡Oh! constant cavaller
dexeume soleta
jo so pastoreta
de mont petit remat.

Y 'm fa mes contenta
ser bona minyona
que tot lo que 'm dona
vostre marquesat.

JOAN LLUCH.

Anécdotas y curiositats literarias.

Una vegada Mr. de Balsac escrigué á un subjecte
que l' importunava ab cartas tontas:

«Molt señor meu: M' he mort y de aquí á endevant
no podré contestarvos.»

Als pochos dias, lo célebre lletrat rebé una carta ab
aquesta direcció: «A Mr. de Balsac en l' altre mon.»

Haventse presentat un seminarista al malograt y
may ben plorat autor del *Diablo mundo*, D. Joseph d'
Espronceda pera que posés son paré al peu d' un
sonet que comensava:

Nace la luna vomitando estrellas;
ay! ay! que bellas son, ay! ay! que bellas.

Escrigué 'l célebre poeta:

Promete el escolar ópimo fruto;
ay! ay! que bruto es, ay! ay! que bruto.

En 1868 hi havia en Espanya 318 teatres ab
156,604 localitats y durant lo trascurs de l' any se
donaren 12,436 funcions, de las quals 8,410 foren
dramáticas, 2,846 de sarsuela y 1,180 de ópera.

Fontanelle deya:
—Lafontaine era tan neci que ni sisquera arribá á
sapiguer que valia mes que Isoph y que Fedro.

Un metje digué á Voltaire:
—Dexeu de pendrer café, perque es un veneno
lent.

—Es veritat que deu esser lent, perque ja fá 60
anys que 'l prech cada dia.

Vet-aquí l' origen que la tradició suposa als *Jochs
Florals*.

Existia en lo condat de Tolosa, Fransa, una donce-
lla de gentil hermosura nomenada Clemencia Isaura.

Al veurerla sa mare tan hermosa, feu vot de guar-
darla pura hasta la mort y la tancá en un grandióss
castell rodejat de jardins en companyia de sa dida.

Cresqué Clemencia en virtud y hermosura, pero
l' amor que en tot se ficá y que tot ho enreda, fiu que
Raúl, lo fill del compte Raymon, arribés un jorn
junt á las tapias del jardí de Clemencia en ocasió en
que aquella passejava, y cantá una trova tan apassio-
nada, que bastá pera trencar la pau d' aquell pur cor.

Desde aquell jorn no faltá lo galan trovador ni una
nit al peu de las tapias, ni dexá l' hermosa Isaura
de premiar sas cansons ab las violetas, las englantina-
s y 'ls gesamins mes bells del jardí.

Un jorn las ceplas de Raúl foren tristas, molt tris-
tas. Lo enamorat doncell anunciava á Clemencia que
dexava la lira per la espasa, pera anar á las guerras
del comptat d' Artois, de hont tornaria coronat de
llorers per posarlos á sos peus.

Passá temps y mes temps, pero 'l doncell no torná.
Clemencia, transida de pena per la mort de son ay-
mant, renová 'ls vots que sa mare havia fet y consa-
grá sas riquesas á ressussitar los certámens poétichs
coneguts per jochs florals, y en los que servexen de
premi al que millor canti la patria, la fé y l' amor,
la rica englantina, la modesta violeta y l' olorós
gesamí.

Alfós Karr vivia en un pis, sota del qual hi estava
un músich, que sempre que aquell se posava á es-
criurer, tocava 'l cornetí.

Se quexá Karr al músich, pero aquest li contestá
que aquell era 'l seu ofici, que estava á casa seva y
podia fer lo que li dongués la gana.

En vista d' axó, al se 'n demá Karr omplí d' ay-
gua lo quarto que donava sota lo del músich, hi tirá
alguns pexos y 's posá tranquilament á pescar.

Al poch rato pujá lo músich tot cremat quixantse
de que á baix traspuava 'l humitat.

—Axis com vos sou músich, jo soch pescador, li
digué Karr; y per consegüent faig la meva feina.

En vista de lo qual no tingué el músich altre re-
curs que transigir, combinant las horas de treball de
l' un, ab las de descans de l' altre.

Italianos célebres.

Lo primer poeta épich es italiá—Dante.
Lo primer poeta lírich es italiá—Petrarca.
Lo primer poeta cavalleresch es italiá—Tasso.
Lo primer poeta de festiva imaginació es italiá—
Ariosto.

Lo primer narrador modern es italiá—Boccaccio.
Lo primer estatuari es italiá—Miquel Angel.
Lo primer polítich vigorós y 'l primer historiador
del renaxement es italiá—Maquiavelo.
Lo primer filosph historiador es italiá—Vico.
Lo conqueridor del Nou Mon es italiá—Cristofol Co-
lombo (Colon).
Lo primer que tragué aplicacions útils de l' electri-
citat es italiá—Volta.

Lo primer que demostrá las lleys del mon celest es
italiá—Galileo.

Y en fi, en tots los grahons del temple del geni, hi
trobareu desde 'l segle XII un italiá.

NOVAS.

En las «anécdotas y curiositats literarias» del nom-
bre passat, diguerem equivocadament que Dante era
l' autor del «Paradis perdut,» sent axis que ho es de
la «Divina Comedia.» Per tant, entenguis corretjit en
aquet sentit.

Ya está imprés lo primer full del «Calendari Catalá»
que cada any se publica baix la direcció del incansa-
ble señor D. Francesch Pelay Briz, y en el qual hi
surten estampadas las firmas de nostres primers poe-
tas. ¿Veurem primer lo calendari que 'l tomo dels
«Jochs Florals?»

Lo llorejat poeta N. Albert de Quintana, que á nos-
tre modo de veurer es un dels primers y mes valents
trovadors en nostra parla, ha publicat en un excellent
quadern la notable poesia que fou distingida ab l' en-
glantina d' or, y que te per titol *Cansó del Compte d'
Urgell, en Jaume lo desdixat*, de la que ha tingut l'
amabilitat de remetrens un eçsemplar, per lo que no
podém menos de donarli las gracias de l' atenció que
'ns ha tingut y de felicitarlo per la bona idea de pu-
blicarla, puix axis totom podrá saborejar tan bonica
com enérgica composició.

Sabem que se está arreglant l' escenari del teatre
Espanyol pera posá en escena lo dilluns ó dimars de
la setmana entrant, lo drama de gran espectable *Don
Giovanni*.

Creyem que reportará bonas entradas á la em-
presa.

XARADA.

L' home sens ma primera
No podria viure pas;
Y si viu estant segona
Per ditxós se pot ben dar,
De ferro, fusta ó cartró
Que axó si que res hi fá
Es lo meu tot, y per objecte
Té moltas cosas guardar.

Un literato.

Sol-lució á la endevinalla del nombre passat:

Si per mar vaig de viatxe
O per fem passar lo neguit
me passejo per la platge,
ja tinch segú... malvinatge
que faig l' ánech tot seguit.

Sol-lució á la xarada del nombre passat:

Mon cor alegre glaií
al veurer de ma nineta
lo nom estampat aquí;
qu' encare que ocult... coneguí
que era 'l nom de ma *Layeta*.

Cinto Rosés.

Correspondencia de «La Gramalla.»

C. R. Barcelona. Rebut lo seu. A son degut temps, la pu-
blicarem.—Un noy de S. Pol. Com haurá vist en un dels nom-
bres passats per lo mateix se quexavam de la mala atministració
de correos. En quan á 'l demés procurarem servirlo.—Joseph
J. J. Girona. Lo mateix.—M. T. Castelló de Forfanyá. Será
servit.—E. P. Barcelona. Ha arribat tart. Sento no poder com-
plaurer'l.—P. D. Reus. Lo seu article no fa pel nostre períod-
ich.—E. B. Tarragona. M' hi pensaré.

Director: En Francesch Matheu.

Estampa de Lluís Fiol.—Barcelona.